

Södertörns högskola | Institutionen för genus, kultur & historia
Kandidat uppsats 15 hp | Religionsvetenskap med didaktisk
inriktning C
Vårterminen 2010

Den eviga Hältesagan.

En tematisk och mytologisk läsning av
Jesus- och Harry Potter berättelsen
utifrån Mircea Eliades *Myth and Reality*.

Av: Cecilia Engstrand
Handledare: Staffan Nilsson

Innehållsförteckning

<u>Inledning.....</u>	<u>3</u>
<u>Syfte och frågeställning.....</u>	<u>3</u>
<u>Forskningsläge.....</u>	<u>4</u>
<u>Disposition.....</u>	<u>4</u>
<u>Hjälten och Hjältesagan.....</u>	<u>5</u>
<u>Jesusberättelsen.....</u>	<u>6</u>
<u>Harry Potter -berättelsen.....</u>	<u>7</u>
<u>Mircea Eliade och Myten.....</u>	<u>8</u>
<u>Förnyelse och Förstörelse.....</u>	<u>11</u>
<u>Eskatologi och Apokalyptik.....</u>	<u>12</u>
<u>Initiation, Återfödelse och Prövning.....</u>	<u>13</u>
<u>Människans tillvaro och natur.....</u>	<u>14</u>
<u>Glömska.....</u>	<u>14</u>
<u>Analys av Jesusberättelsen.....</u>	<u>16</u>
<u>Förnyelse och Förintelse.....</u>	<u>16</u>
<u>Eskatologi och Apokalyptik.....</u>	<u>17</u>
<u>Initiation, Övergång och Prövning.....</u>	<u>18</u>
<u>Människans tillvaro och natur.....</u>	<u>20</u>
<u>Glömska.....</u>	<u>21</u>
<u>Analys av Harry Potter –berättelsen.....</u>	<u>23</u>
<u>Förnyelse och Förintelse.....</u>	<u>23</u>
<u>Eskatologi och Apokalyptik.....</u>	<u>25</u>
<u>Initiation, Övergång och Prövning.....</u>	<u>26</u>
<u>Människans tillvaro och natur.....</u>	<u>27</u>
<u>Glömska.....</u>	<u>28</u>
<u>Jämförelse.....</u>	<u>30</u>
<u>Avslutning och sammanfattning.....</u>	<u>32</u>
<u>Litteraturlista.....</u>	<u>35</u>

Inledning

Vi människor är fascinerade av berättelser, sagor och myter. I dag tar vi del av dem som underhållning. Genom spelfilm, tvserier och skönlitteratur kan vi att förflytta oss till utforskade galaxer, medeltiden eller varför inte ett pulserande New York. Det som förenar dessa berättelser eller sagor är vårt aldrig sinande intresse för underhållning och eskapism. Att se på en film eller läsa en skönlitterär bok försätter oss i en form av trans, vi tappar fokus på tid och rum. Vi finner oss i ett tryggt format där vi kan leva ut våra fantasier som riddare eller draktämjare. Berättelsens bekanta form och struktur medför att vi känner oss säkra. Även om miljöerna varierar känns karaktärerna och händelseförloppen bekanta.

Du läser till exempel en berättelse om en föräldralös ung trollkarl som försöker rädda folket från den mäktigaste av onskans alla hantlangare. Detta kan endast göras när berättelsens hjälte förstått sanningen om den kraftfullaste magin. Eller sagan om en fattig hantverkare som upptäcker att hans far är världens mäktigaste man. Vilket i sin tur leder till att hjälten på uppdrag av sin fader ger sig ut att rädda folket från en förtryckande statsmakt. Varför verkar dessa två vitt skilda berättelser vara nära besläktade?

Jag har med hjälp av Mircea Eliade skaffat mig en vidare förståelse för hur berättelser eller myter är uppbyggda. Med dessa redskap ämnar jag undersöka vad som förenar berättelserna om den unge trollkarlen Harry Potter och hantverkaren och Guds son Jesus. Jag har applicerat Eliades symbolförståelse och de teman han framför som centrala för myter på det huvudsakliga händelseförloppet i J.K Rowlings sju böcker om Harry Potter och bibelns fyra evangelier om Jesus. Eftersom jag tror att det bland annat är detta som ligger till grund för deras omåttliga populärlitet.

Jag hoppas att min läsning av Jesusberättelsen som Hjältesaiga kan leda till ett ökat litterärt intresse för myter och religiösa berättelser. Samtidigt som den tematiska och mytologiska kopplingen till Harry Potter –berättelsen kanske kan leda till större nyfikenhet för skönlitteratur och populärkultur inom religionsvetenskapen och religionskunskapsundervisning.

Syfte och frågeställning

Att undersöka likheterna inom Bibelns Jesusberättelse och J.K Rowlings fantasy serie Harry Potter, utifrån Mircea Eliades mytologiska teman i boken *Myth and Reality*. Med hjälp av frågeställningarna: *Vilka är de genremässiga likheterna mellan J.K Rowlings Harry Potter berättelse och Bibelns Jesusberättelse samt, vilka är berättelsernas tematiska likheter och hur*

kommer de till uttryck?

Forskningsläge

Det har bedrivits väldigt mycket forskning om Harry Potter fenomenet och Bibeln och Jesus berättelsen. Trots att det gjorts jämförelser och kopplingar mellan de två berättelserna kan jag inte finna att någon undersökt och jämfört dem utifrån Eliades symbol och mytförståelse. Jag kan heller inte finna någon forskning som behandlar de båda berättelserna som hjältesagor. De kopplingar och jämförelser man undersökt rör främst moralistiska perspektiv. Man har även undersökt symbolerna och arketyperna i Harry Potter böckerna utifrån Jungs teorier, en sådan läsning har då gjorts av en enskild bok.

Den forskning som gjorts om Bibeln och Jesusberättelsen är otroligt omfattande. Jag kan dock inte finna någon forskning som ser exakt ut som den undersökning jag ämnar göra i min uppsats. Den mesta forskningen som rör Jesusberättelsen behandlar evangelierna som religiösa eller historiska texter. Man söker till exempel finna bevis för att Jesus verkligen existerade eller vad hans egentliga budskap var. Jag varken förkastar eller försöker motbevisa den tidigare forskning som gjorts inom ämnet Jesusberättelsen. Min undersökning behandlar inte de frågorna utan tar sig i stället an Jesusberättelsen som en litterär text, en Hjäلتesaga.

Disposition

Mitt syfte med uppsatsen är att undersöka Jesusberättelsen och Harry Potter berättelsens likheter som Hjäلتesagor utifrån Eliades mytologiska teman. Min förhoppning är att jag ska nå mitt syfte med hjälp av följande frågeställningar: *Vilka är de genremässiga likheterna mellan J.K. Rowlings Harry Potter berättelse och Bibelns Jesus berättelse samt, vilka är berättelsernas tematiska likheter och hur kommer de till uttryck?*

Under forskningsläge presenterar jag varför min undersökning är relevant trots att det finns så mycket tidigare forskning beträffande Bibelns Jesusberättelse och Rowlings Harry Potter serie. Jag kommer även förklara hur jag avser använda mig av begreppen Hjäلتen och Hjäلتesagan under avsnittet med samma rubrik. Vidare följer en kort beskrivning av det material och den metod jag använt mig av. I detta avsnitt förklarar jag de urval jag gjort och vad jag syftar på när jag använder mig av termen: 'det centrala händelseförlopp'.

Under avsnittet teori presenterar jag Mircea Eliade och hur jag avser använda mig av hans teman. Efter teoriavsnittet börjar analysdelen, där undersöker jag berättelserna utifrån Eliades teman. Sedan följer jämförelsen av likheterna av de båda berättelserna, detta är det sista avsnittet av analysdelen. Uppsatsen avslutas med en sammanfattning och slutsats under rubriken med samma namn.

Hjälten och Hjälsesagan

Journalisten Bill Moyers har nedtecknat sina samtal med mytforskaren Joseph Campbell i boken *Myternas Makt*. Jag ämnar definiera begreppen 'Hjälte' och 'Hjälsesaga' med hjälp av Campbells forskning och tolkningar. Jag avser inte att använda mig av Campbells tolkning och förståelse av mytbegreppet i undersökningen av likheterna mellan Jesus och Harry Potter berättelsen. Då jag anser att Campbells förståelse av myten är för ideologisk och terapeutisk för mitt ändamål. Intressant för min uppsats är Campbells förståelse av 'Hjälten' och 'Hjälsesagan'. Enligt Campbell är 'Hjälsesagan' berättelsen om en Hjälte och dennes äventyr. I Hjälsesagan är karaktären Hjälten en person som offerar sitt eget liv för någonting som är av större betydelse än sin egen lycka och behov.¹ Den vanliga Hjälsesagan börjar med att någon förlorat någon eller något, som i sin tur leder till att personen i fråga ger sig ut på ett äventyr för att hämta tillbaka det som saknas. Enligt Campbell följer detta äventyr strukturen hos ett kretslopp, med avfärd och återkomst.²

Funktionalisten och folksagoforskaren Vladimir Propps framställning av folksagan liknar Campbells. Trots att Propps modell för folksagens morfologi bygger på en funktionalistisk och relativt mekanisk syn överensstämmer den med Campbells beskrivning av Hjälsesagan. Propps definition av folksagan bygger på karaktärer med särskilda funktioner som för berättelsens händelseförlopp framåt. Karaktärerna eller *dramatis personae* är sju olika kategorier av karaktärer: 'the villain', 'the seeker' eller 'victim hero', 'the magical agent', 'the helper', 'the donor', 'the princess and her father', 'the false hero'.³

Enligt Propps modell kopplas de sju karaktärerna till olika funktioner som i sin tur fungerar som folksagens byggstenar, med andra ord innebär detta att karaktärerna och funktionerna formar strukturen för berättelsen. Strukturen blir i sin tur definitionen för vad som är en folksaga eftersom Propp hävdar att alla folksagor följer samma mönster. Propp använder inte benämningen hjälsesaga det är dock uppenbart att the seeker eller victim hero är den karaktär som är av störst betydelse för berättelsen, då händelseförloppet kretsar kring hjälten.

Hjälten uppdrag, att offra sig själv för något större och mer betydelselöst än sina egna behov och önsknningar är kantat av prövningar. Campbell beskriver anledningen till dessa prövningar: "Vad gäller syftet med dem är prövningarna till för att se efter om den

---

¹Campbell, Moyers, 1988:195

²Campbell, Moyers, 1988:196

³ Propp, 2005: 79-81

tänkte hjälten verkligen duger till hjälte. Är han verkligen vuxen denna uppgift? Kan han övervinna farorna? Har han det mod, den kunskap och den förmåga som krävs?”⁴ Prövningar är även en funktion i Propps modell, där beskrivs de förvisso just som funktioner. Propps karaktärer 'The father' och 'the princess' har som uppgift att pröva hjälten. Prinsessans är en för hjälten eftertraktad person, och hennes far förser honom därför med svåra uppgifter för att testa hans duglighet.⁵ I Propps modell fungerar karaktärerna och deras uppgifter som funktioner vars uppgift är att föra händelseförloppet framåt. Campbells beskrivning av Hjältens prövningar har i stället en mer symbolisk innebörd. Campbell menar att det finns en speciell typ av myt som kretsar kring sökandet av sanningen:

Alla dessa olika mytologier handlar i grund och botten om samma sökande. Man lämnar den värld man befinner sig i och går ner i djupet eller bort i fjärran eller upp på en höjd. Där finner man det som fattades i ens medvetande i den värld där man levde förut. Sedan står man inför valet att stanna kvar och lämna världen bakom sig eller att återvända med visionen och försöka bevara dess kraft när man återvänder till sin vanliga värld igen.⁶

Campbells skildring av hjältesagan och myten om sökandet har likheter med Propps beskrivning av folksagans huvudkaraktär, den sökande hjälten. Båda redogörelserna beskriver Hjälten som en sökande karaktär vilket också färgar av sig på berättelsens händelseförlopp.

Jag avser att använda mig av Campbells och Propps framställningar i definierandet av begreppen Hjälten och Hjältesagan. I min uppsats undersöker jag evangeliernas berättelse om Jesus och J.K. Rowlings berättelse om Harry Potter. Dessa berättelser är Hjältesagor då de handlar om personer som åsidosätter sina egna behov och önsknings för någonting större. Berättelsernas Hjältar genomgår även prövningar i sitt sökande efter visdom och den sanna sanningen, vilket är vanligt förekommande i Hjältesagor. Oavsett om perspektivet är funktionalistiskt eller spirituellt värdeladdat ser jag tillräckligt många tendenser av Hjältesaga i de båda berättelserna för att definiera dem som sådana i min läsning och analys av dem.

Jesusberättelsen

Jesusberättelsen bygger i huvudsak på de fyra evangeliernas redogörelser för Jesus liv och lära. Markus, Matteus och Lukasevangeliet benämns som synoptiska evangelier då deras redogörelser är relativt lika. Johannesevangeliet skiljer sig lite från de övriga tre beträffande

---

⁴Campbell, Moyers, 1988: 198

⁵Propp, 1968:79

⁶Campbell, Moyers, 1988: 202

stil och fokus. Evangelierna läses vanligtvis inte som en saga utan snarare som historiska eller religiösa redogörelser för Jesus liv och lära. Som jag tidigare nämnt avser jag dock att läsa och förstå Jesusberättelsen som en Hjältedaga.

Jag kommer därför utgå från vad jag anser vara berättelsens centrala händelseförlopp utifrån min förståelse av Jesusberättelsen som en Hjältedaga. I detta fall innebär det allting som enkelt kan knytas till Hjälden Jesus huvudsakliga uppdrag: att frivilligt offra sig själv för folkets säkerhet. Berättelsens utgångsläge är därför viktigt, då detta utgör grunden för uppdragets upphov. Hjältedagan börjar som tidigare nämnt med att någonting saknas eller har gått förlorat. I Jesusberättelsen tolkar jag det som att det är förbundet med Gud som förlorats. Hjältens antagonist, det vill säga översteprästerna, har skapat ett andefattigt och orättvist samhälligt klimat som hotar dem själva och det oskyldiga folket.

Tonen i Jesusberättelsen är jäktad, då hjältens tid att frälsa folket och slutföra sitt uppdrag är begränsad. Efter att Jesus blivit döpt och prövat av djävulen ger han sig av för att börja sitt frälsningsarbete. Under den här tiden utför Jesus massor av goda gärningar och mirakel. Hans namn är snart lika vida känt som Johannes döparens. Vid den här tiden växer inte enbart hans skara av supportrar och anhängare utan mängden motståndare blir även större. Fariséerna och översteprästerna känner sig hotade, särskilt efter Jesus härjande i templet som blir en vändpunkt i berättelsen. Efter att Jesus kört ut fariséerna ur templet bestämmer de sig snart för att mörda honom. Efter detta dröjer det inte lång tid innan berättelsens upplösning närmar sig, Jesus blir förrådd av en av sina lärjungar och ställs slutligen inför rätta med avrättning som påföljd för sina brott som hädare och uppviglare.

Jesus dör slutligen på korset på Golgata, berättelsen slutar dock inte här. Efter att Hjälden svepts in i lakan läggs hans kropp i en grav i en grotta. Tre dagar senare finner man graven tom. Jesus är nu väldigt nära att lyckas med sitt uppdrag, hans återuppståndelse är den sista fasen av uppdraget. Det nya förbundet är upprättat och den nya världsordningen kan äntligen ta vid.

Harry Potter -berättelsen

Harry Potter berättelsens centrala händelseförlopp går att följa genom Rowlings sju böcker som avser att behandla ett år per bok. Även om det centrala händelseförloppet löper genom alla sju böckerna använder jag mig främst av de delar jag anser starkast uttrycker de teman jag undersöker, relaterat till Harry Potter berättelsen förstådd som en Hjältedaga. Nedan följer en sammanfattning av det jag anser vara det centrala händelseförloppet som löper genom de sju böckerna.

Berättelsen börjar med att den föräldralösa Harry Potter upptäcker att han är en trollkarl. Efter detta öppnar sig en ny värld för Harry som vuxit upp hos sin mors icke-

magiska systems familj. Där behandlades han aldrig som en jämlik utan snarare som en plåga och ett besvär.

På trollkonstskolan Hogwarts känner han sig hemma och omhändertagen för första gången. Han får vänner och vuxna förebilder som uppskattar honom. I den trivsamma miljön upptäcker och utvecklar Harry sina styrkor.

Med tiden lär han sig mer om sin och sina föräldrars bakgrund. Redan i första boken upptäcker Harry att mannen som mördade hans föräldrar avser att mörda honom också. I fjärde boken framgår det utan tvivel att Harrys uppdrag går ut på att förgöra mannen som jagar honom och hotar att än en gång sprida mörker över världen, Lord Voldemort. Under berättelsens gång provas Harry av Voldemort, sin mentor Dumbledore och livets svårigheter. Vi följer utvecklingen av en Hjärte som på samma gång är Harrys utveckling från pojke till man.

De svåraste och mörkaste ögonblicken inträffar i den femte boken när Harrys gudfar dör och den sjätte boken när hans vän och mentor Dumbledore avlider. Harry lär sig dock med tiden hur man hanterar sorg och död och inser till slut att det inte är något att frukta. Denna insikt hjälper honom slutligen att besegra Voldemort. Då Harry själv väljer att offra sig för folket och sina vänner, vilket innebär att Voldemorts andra försök att mörda honom misslyckas. Voldemorts och Harrys i slutgiltiga trollkarsduell äger rum i den sjunde och sista boken, då träffar Voldemort honom än en gång med en dödande förbannelse. Även denna gång klarar sig Harry undan döden. Förbannelsen sänder honom i stället till limbo där den avlidne Dumbledore övertygar Harry att återvända till jordelivet och slutföra uppdraget. Harry återvänder till de levande, förgör Voldemort och hjälper till att bygga upp den nya världsordningen.⁷

Mircea Eliade och Myten

Jag har valt att använda mig av de teman Mircea Eliade för fram som centrala inom arkaisk mytologi i boken *Myth and Reality*. Daniel Pals beskriver Mircea Eliade och hans teorier i sin bok *Seven Theories on Religion*, Pals kategoriserar Eliade som en icke reduktionistisk forskare med fokus på så kallade arkaiska eller urfolksreligioner. Eliade menar att det var under sin vistelse i Indien han upptäckte att man kan få en vidare religionsförståelse av att studera primitiva religionsformer. Eliade drog denna slutsats när han upptäckte att samma spirituella uttryck och förståelse gick att finna i flertalet arkaiska religioner oavsett geografisk förankring.⁸ Enligt Pals ägnade Eliade mycket tid åt att samla information från och om

⁷Rowling, 1999, 2001, 2004, 2005, 2007

⁸Pals, 1996:160

arkaiska religioner världen över. Den insamlade informationen innefattade till stor del de olika berättelser dessa folk använde sig av inom rituell religionsutövning och de myter de använde för att förklara världen de levde i.

Pals framhåller att Eliade ansåg att förståelsen av det heliga stod att finna i symbolernas och myternas språkvärldar: ”

the language of the sacred is to be found in symbols and myth. [...] Myths are also symbolic, but in a slightly more complicated way; they are symbols put in a narrative form. A myth is not just an image or a sign; it is a sequence of images put into the shape of a story.⁹

Det är framförallt Eliades myt och symboltolkning jag kommer att använda mig av i min undersökning, dels för att Eliades forskning är så pass omfattande både geografiskt och kulturellt sett. Det är intressant att de teman och symboler Eliade för fram finns inom så pass många berättelser och inom så pass många olika typer av religioner. Eliades åsikt att myter också är symboler, fast i ett berättande format, är en annan viktig aspekt eftersom mitt undersökningsområde berör just berättelser och/eller myter.

Även om Eliade studerade myter och symboler fäste han ändå störst vikt vid religiositet och den mänsklig naturen, det vill säga hennes vilja att återförenas med det heliga, som enligt Eliades syn på arkaisk tro är skapelsen.¹⁰ Eftersom Eliade antog ett icke reduktionistiskt forsknings perspektiv, undersökte han religion som ett självständigt fenomen.¹¹ Detta medför att Eliade lägger relativt stort fokus på att förklara och åskådliggöra vad som är religion och vad som kännetecknar den religiösa människan. Huruvida religion är ett självständigt fenomen eller om människan har en religiös kärna är exempel på frågor jag inte kommer att försöka besvara, trots att Eliades teorier ofta glider in på dessa frågor .

Eftersom mitt undersökningsområde rör myter och berättelser kommer jag endast att använda mig av några av de teman Eliade för fram som vanligt förekommande inom alla arkaiska religioner och applicera dessa på berättelsen om Harry Potter och berättelsen om Jesus. Jag kommer inte försöka svara på om detta är ett tecken på en inneboende religiositet hos människor, eller vad som existerade först: myten eller religionen utan endast se Eliades tidigare forskning inom detta område som ett för mig intressant tolkningsperspektiv då det skänker berättelsen stor vikt.

Eliade gjorde en distinktion mellan kosmologiska myter och 'vanliga' myter. En kosmologisk myt är ungefär samma sak som en skapelsemyt, det vill säga en berättelse som

---

⁹Pals, 1996: 169

¹⁰Eliade, 1968:179

¹¹Eliade, 1968:159

beskriver alltings början. Enligt Eliade är alltings början likställt med helighet, det vill säga det rätta och perfekta, nedan beskriver Eliade hur man inom Polynesisk urfolksreligion ser på den kosmologiska myten och hur detta kopplas till *alltings* uppkomst:

‘In other words, the cosmogony is the exemplary model for every creative situation: whatever man does is in some way a repetition of the preeminent “deed,” the archetypal gesture of the Creator God, the Creation of the World.’¹²

Eliade fortsätter att förklara att detta inte endast innefattar förståelsen om universums ursprung, utan att det även innefattar *allting* som skapas. Den kosmologiska myten blir en slags mall, eller struktur för allting som kan skapas och hur detta bör skapas:

By extension whatever is perfect, ”full,” harmonious, fertile- in short, whatever is ”cosmicized,” whatever resembles a Cosmos- is sacred. To do something well, to work, construct, create, structure, give form, in-form, form- all this comes down to bringing something into existence, giving it “life,” and, in the last analysis, making it like the pre-eminently harmonious organism, the cosmos. Now, to repeat, the cosmos is the exemplary work of the Gods, it is their masterpiece.¹³

Ovanstående citat beskriver den arkaiska människans syn på kosmos och skapande, detta citat är intressant eftersom det åskådliggör betydelsen av myter och berättelser. I detta fall är det den kosmologiska myten som beskrivs, den myt som enligt Eliade har högst ställning inom arkaisk religion.

Enligt Eliade finns det en nära koppling mellan just den kosmologiska myten och myten om hur sjukdomar uppstår. Kopplingen är främst rituell då många medicinska ritualer öppnas genom att en shaman eller medicinman/kvinna väcker den tid och det tillstånd som existerade vid skapelsen genom att recitera eller återberätta en kosmologisk myt, sedan fortsätter shamanen eller medicinmannen/kvinnan att berätta hur sjukdomen uppstått och sedan hur den botas.¹⁴ Detta visar på vikten av att återvända eller inträda i ett heliga tillstånd och tiden för att kunna bota sjukdomar.

Mer intressant är berättelsen eller mytens kraft, att en berättelse kan försätta människor i ett rituellt tillstånd och påverka individens tidsuppfattning. En annan intressant aspekt är den kosmologiska mytens ställning då den visar hur berättelser kan vara spridare av värden och information samtidigt som de är underhållande. Enligt Eliade innehåller myter vissa återkommande teman, dessa teman förekommer inte enbart i skapelsemyter utan är relativt frekvent förekommande i arkaiska berättelser och myter. Jag kommer att använda mig

---

¹²Eliade, 1998:31

¹³Eliade, 1998: 32-33

¹⁴Eliade, 1998:26-27

av dessa teman för att undersöka likheterna mellan berättelserna om Jesus och Harry Potter

Förnyelse och Förstörelse

Eftersom skapelsen, det vill säga skapandet av universum inom många arkaiska religioner ses som det perfekta skapandet, blir det rituella återskapandet av denna händelse ytterst viktig. Vanligtvis sker sådana rituella återskapande en gång varje kalenderår. I Egypten firade man nyår varje år, då återupplevde man skapelsen genom diverse ritualer och firande. Man lade sedan till ännu en aspekt gällande firandet och förnyandet av tiden och universum. Det räckte inte att endast ritualisera skapelsen, utan man började även fira förstörelsen av det gamla för att göra plats för det nya: *”for something genuinely new to begin, the vestiges and ruins of the old cycle must be completely destroyed.* In other words, to obtain an *absolute* beginning, the end of a World must be total.”¹⁵

Detta visar på hur förnyelsen kom att innefatta förintelsen, eftersom förstörelsen av det gamla och födelsen av någonting nytt är en dramatisk händelse, i naturen såväl som för människorna och kräver därför sina ritualer och ceremonier. Till exempel vid tillträdet av en ny farao: *”The coronation of a new pharao, Frankfurt writes, ”can be regarded as the creation of a new epoch after a dangerous interruption of the harmony between society and nature- a situation, therefore, which partakes of quality of the creation of the universe.”*¹⁶ I Egypten utvecklades alltså nyårsfirandet ytterligare, man började fira tillträdet av en ny farao, eftersom faraonerna kom att representera den kosmologiska världsordningen:

On the one hand, the ceremonies of renewal becomes movable, break away from the rigid frame of the calendar; on the other, the king becomes in a manner responsible for stability, the fecundity, and the prosperity of the entire Cosmos. This is as much as to say that universal renewal is no longer bound to cosmic rhythm and is connected instead to historical persons and events.¹⁷

Detta citat understryker förståelsen att förnyelse och förstörelse följs åt vid åkerskapandet av universum. Det visar även hur förnyelse och förstörelse blir betydelsefullt vid andra tillfällen än åkerskapandet av ett nytt kalenderår.

---

¹⁵Eliade, 1998: 51-52

¹⁶Eliade, 1998:40

¹⁷Eliade, 1998: 40-41

Eskatologi och Apokalyptik

Eliade förklarar att man kan förstå hur uppfattningen och betydelsen av ursprung kan ändras och flyttas genom att studera arkaiska folk som ägnar sig åt eskatologiska religioner och myter: "It is now time to see how the idea of the 'perfection of the beginnings' was also projected into a timeless future. The myths of the End of the World have certainly played an important role in the history of mankind. They have shown that "origin" is "movable." For, after a certain moment, the "origin" is no longer found only in a mythical past but also in a fabulous future."¹⁸ Detta kan förstås som början till apokalyptik, vilket är ett vanligt förekommande tema inom många myter och berättelser.

Eliade fortsätter att beskriva hur ursprung fortfarande är sammankopplat med perfektion och gudomlighet. Betydelsen är alltså den samma däremot är ursprung inte längre knutet till skapelse:

'But the notion of "origin" is primarily bound up with the idea of perfection and bliss. So it is in the conceptions of eschatology understood as a cosmogony of the future that we find the sources of all beliefs that proclaim the Age of Gold to be not merely (or no longer) in the past but also (or only) in the future.'¹⁹

Ursprung är alltså fortfarande heligt men inte längre tidsbundet, det som räknas som ursprungskälla behöver inte längre ha skett under den första skapelsen för att räknas som heligt. Eliade menar att det inte endast är hos arkaiska folkslag vi finner en eskatologisk framtidssynen. Denna världsuppfattning finns även inom senare religioner som till exempel kristendom och islam. Inom kristendomen förbjöds millennialism i och med att kristendomen blev statsreligion i det romerska riket.

Till kyrkans förtjusning fanns det redan ett gudsrike på jorden vilket gjorde det lättare att bekämpa eskatologiska rörelser. Enligt Eliade är detta början på vad som sedan utvecklades till framgångsteologi.²⁰ Efter islams intåg återuppstod många millennialistiska rörelser som riktade kritik mot kyrkan och dess hierarki, Eliade beskriver några gemensamma drag för dessa rörelser:

Their inspires expect and announce the restoration of the Earthly Paradise after a period of trials and cataclysms. Luther, too, expected the imminent End of the World. For centuries the same religious idea recurs again and again: this world- the World of History- is unjust, abominable, demonic;

---

¹⁸Eliade, 1998:52

¹⁹Eliade, 1998:53

²⁰Eliade, 1998:68

fortunately, it is already decaying, the catastrophes have begun, this old world is cracking everywhere; very soon it will be annihilated, the power of darkness will be conquered once and for all. The good will triumph, the paradise will be regained.²¹

Eskatologi och apokalyptik är ett relevant tema vid studium berättelser av hjältekaraktär då händelseförloppet ofta är knutet till hotet om världens eller folkets undergång. Jag kommer alltså att använda mig av temat Eskatologi och Apokalyptik för att undersöka den eventuella hotbilden i berättelsen om Jesus och den om Harry Potter.

Initiation, Återfödelse och Prövning

Eliade anser att återvändandet eller återfödelsen är en vanlig symbol för initiation. Genom att födas igen blir den oinvigde invigd, inom arkaisk religion är den vanligaste initiationsriten den process som ungdomar genomgår för att bli vuxna. Man återgår till att bli ett embryo för att sedan födas igen som vuxen. Detta kallar Eliade för *regressus ad uterum*, regressus ad uterum är ett återskapande av universum som det var under begynnelsen:

‘From the structural point of view, the return to the womb corresponds to the reversion of the Universe to the “chaotic” or embryonic stage. The prenatal darkness corresponds to the Night before Creation and to the darkness of the initiation hut,²²

Eliade understryker dock att initiationsriter av detta slag inte är något som endast förekommer bland primitiva folkgrupper. Initiationsriter möjliggör ett nytt mode eller en ny nivå för den invigde. Genom att genomgå en initiationsrit förändras tillvaron för den nyinvigde.

Några vanliga symboler inom återfödelsemyter eller initiationsriter är bland annat att en hjälte sväljs av ett sjöodjur och bryter sig ut ur dess mage, eller att hjälten tar sig igenom en farlig passage eller grotta, alla dessa prövningar är till för att hjälten ska uppnå en ny nivå av varande: “The basic idea is that, to attain a higher mode of existence, gestation and birth must be repeated; but they are repeated ritually, symbolically. In other words, we here have acts oriented toward the values of Spirit, not behavior from the realm of psycho-physiological activity.”²³ Jag kommer att använda mig av temana prövning, initiation och återfödelse för att undersöka de prövningar berättelsernas Hjältar utsätts för.

---

²¹Eliade, 1998:68

²²Eliade, 1998:80-81

²³Eliade, 1998: 81

Människans tillvaro och natur

Enligt Eliade är den arkaiska människans förståelse av vad hon är starkt bunden till det som hände innan hennes inträde i universum. Myterna beskriver vad som hände under denna förhistoriska tid och för *homo religiosus* börjar hennes verkliga existens i samband med att hon accepterar vad som hände tidigare och vad detta innebär för hennes existens.²⁴ Dessa myter är inte skapelsemyter men är ändå ursprungsmyter då de beskriver vad som föranledde mänsklighetens existens och situation. Aktörerna i dessa dramer är alltid så kallad *Mythical Ancestors* eller *Supernatural Beings* som nästan alltid går ett tragiskt öde till mötes. Detta öde är dock vad som gör dem odödliga, då sagda öde är direkt kopplat till människans existens och tillvaro. Den här typen av myter och hjältar är väldigt vanliga och går att finna i de flesta religioners mytologi.²⁵

Dessa myter varierar i form och innehåll men förmedlar alltid berättelser av en viss helighetsgrad då aktörerna i de olika dramerna alltid är *Supernatural Beings* och *Mythical Ancestors*. Ofta förklaras människans konstitution och ställning som en konsekvens av att dessa *Supernatural Beings* och *Mythical Ancestors* begått ett misstag: ”man is mortal because a mythical Ancestor stupidly lost immortality, or because a certain mythical event left him endowed at once with sexuality and mortality, and so on.”²⁶ Självklart skiljer sig uppfattningarna om människans konstitution eller natur från religion till religion på grund av diverse anledningar. Det som är intressant är dock att den här typen av myter finns inom de flesta religioner.²⁷

Detta tema beskriver som tidigare nämnts vad som ligger till grund för hela mänsklighetens ställning och natur. Jag avser dock att använda mig av detta tema lite annorlunda då mitt fokus kommer att ligga på hjältens ställning och natur. Min avsikt är att undersöka och beskriva vad som föranlett hjältens ställning och natur, det vill säga vilka personer som påverkade hans födselse och existens. Andra viktiga faktorer rör vad som skedde innan och under hans födsel eller vad som hände det första året som kom att ge honom den speciella positionen som hjälte.

Glömska

Inom indisk tradition är det farligt att glömma, att glömma kan i vissa fall leda till döden.

---

²⁴Eliade, 1998:93

²⁵Eliade, 1998:108

²⁶Eliade, 1998:92

²⁷Eliade, 1998: 93

Vilket det gör för vissa gudar inom buddhistisk mytologi. Genom att utöva askes och meditation lyckas de återerövra sitt minne. Att ha ett bra minne är bättre än att lära sig att komma ihåg eller att göra sig påmind, då ett bra minne tyder på att du aldrig glömt. Eliade menar att denna syn på glömska även går att finna inom grekisk mytologi.²⁸ Denna syn på glömska och förmågan att minnas åskådliggör den arkaiska människans värderingar. En distinktion mellan goda och dåliga egenskaper eller element blir alltså synlig.

Än en gång vill jag understryka mytens starka ställning då detta är ännu ett exempel på hur myter ligger till grund för förståelsen om människans existens. Genom myten får hon information om hur hon bör leva, och varför hon lever som hon gör. Den arkaiska människan ansåg att allting vi gör redan gjorts tidigare. Detta medför i sin tur att den kunskap och de värden myten innehåller utgör grunden för människans *collective memory* (kollektiva undermedvetna) att glömma blir på så sätt förbundet med synd eller katastrof. Detta är synen på glömska inom många arkaiska religioner. En annan syn på glömska som inte är sammankopplad med synd eller katastrof, är glömska som en konsekvens utav reinkarnation. När själen återvänder till jordelivet har den glömt de eviga sanningarna och det som är äkta. Enligt Eliade kan detta kopplas till de arkaiska folkens världsbild: "The myths represent paradigmatic models established by Supernatural Beings, not the series of personal experiences of one individual or another."²⁹

Inom mytologin finns det flertalet olika tillvägagångssätt att symbolisera glömska. Ett sätt är genom sömn. Att sova kan enligt Eliade symbolisera att man inte är fullkomligt medveten. Att vara vaken är därför inte enbart ett tecken på fysisk uthållighet utan även andlig sådan: "Remaining "awake" means being fully conscious, being present in the world of the spirit."³⁰ Andra vanliga symboler för spirituell- glömska är: "fall, capture, forlornness, homesickness, numbness, sleep, drunkenness."³¹ Jag avser att använda mig av detta tema för att uttolka vilka sanningar eller värden som förs fram i berättelserna. En annan viktig aspekt av detta tema är att illustrera vad som händer när man glömmet. Jag kommer alltså att använda mig av temat glömska för att undersöka vad som räknas som dåliga värden eller egenskaper och hur dessa gestaltats i de två berättelserna. Detta är ett viktigt tema eftersom berättelsen som förmedlare av värden och som källa till kunskap och information är en för myten eller berättelsen viktig funktion, därför är etiska värden och önskvärda beteenden ofta knutna till det centrala händelseförloppet. Lika viktiga är de negativa värden

---

28Eliade, 1998:119

29Eliade, 1998:125

30Eliade, 1998:131

31Eliade, 1998: 128

och icke önskvärda beteenden eller element som gestaltas i berättelserna.

Analys av Jesusberättelsen

Förnyelse och Förintelse

Temat förnyelse och förintelse kommer till uttryck i Jesusberättelsen genom återskapandet av det nya gudsriket och det nya förbundet med Gud. I och med att berättelsens hjälte Jesus uppdrag är att återskapa ett nytt gudsrike och förbund mellan människorna och Gud gestaltas det i berättelsens centrala händelseförlopp. Den rådande världsordningen måste förintas för att möjliggöra återskapandet av det nya förbundet med Gud, som i sin tur början till en ny världsordning. I nedanstående citat förklarar Jesus vad som händer när Människosonen uppenbarar sig. Hans svar kan tolkas som ett uttryck för hur det världsliga måste förintas eller försakats, Luk 17:30-37:

På samma sätt skall det vara den dag då Människosonen uppenbarar sig. Om någon den dagen är uppe på taket och har sina tillhörigheter i huset, skall han inte gå ner och hämta dem. På samma sätt skall den som är ute på åkern inte vända tillbaka hem. [...] Den natten skall två ligga i samma säng. Den ene skall tas med och den andre skall lämnas kvar. [...] De frågade honom: "Var då, Herre?" Han svarade dem: "Där den döda kroppen ligger, där kommer gamarna att samlas..."

Jag tolkar Jesus svar på fariséernas fråga när gudsriket kommer, att betyda att det världsliga måste försakats till förmån för det heliga, det vill säga gudsriket. Jag kan se tydliga likheter i Jesus skidring av vad som händer när Människosonen anländer med Eliades tankar kring heligt och profant. Då det heliga inte längre finns kvar på jorden, utan det som är kvar är profana, det vill säga det som gamarna kommer samlas kring. Detta ger inte en självklar bild utav temat förintelse och förnyelse, jag vill dock hävda att citatet är ett svar på frågan när kommer gudsriket. Gudsriket kan därför ses som ett uttryck för en form av förnyelse som endast kan ta vid om det världsliga förintats. Temat förintelse och återskapandet är en bärande del av Jesusberättelsen, i och med att döden inte innebär slutet utan i stället är det som föranleder den nya tiden, det vill säga förnyelsen. Detta skildras tydligt i I Lukasevangeliet då kvinnorna som kommit att besöka Jesus grav får reda på att Jesus inte är död, utan finns bland de levande, Luk 24:5-9:

Varför söker ni den levande här bland de döda? Han är inte här, han har uppstått. Kom ihåg vad han sade till er medan han ännu var i Galileen: att Människosonen måste överlämnas i syndiga människors händer och korsfästas och uppstå på tredje dagen...

Förstår man detta citat som att Jesus lever och att han finns mitt ibland oss, skulle detta i sin

tur kunna tolkas som ett tecken på att den nya tiden har tagit vid. Jag vill även understryka det starka sambandet mellan förstörelse och förnyelse, eftersom Människosönens korsfästelse föranleder hans återuppståndelse

Detta skulle kunna ses som ett uttryck för den cirkulära tidsuppfattning som Eliade menar är ett karaktäristiskt inslag inom arkaiska mytologi. En annan uppfattning skulle kunna vara att detta är ett uttryck för en linjär tidsuppfattning då förintelsen och förnyelsen möjliggör skapandet av en ny tid. Oavsett hur man väljer att uppfatta Jesus korsfästelse och återuppståndelse anser jag att följande citat uttrycker temat förnyelse och förintelse. Eftersom Jesus berättar för sina anhängare att folket är räddat men att hans stund att återvända till fadern ännu inte är kommen, utan att han kommer stanna på jorden och hjälpa till att återuppbygga världen, Lukas, 24:46-49:

Och han sade till dem: "Detta är alltså vad skriften säger: Messias skall lida och uppstå från de döda på tredje dagen, och syndernas förlåtelse genom omvändelse skall förkunnas i hans namn för alla folk, med början i Jerusalem. Ni skall vittna om allt detta. Och jag skall sända er vad min fader har lovat. Men ni skall stanna här i staden tills ni har blivit rustade med kraft från höjden...

Detta anser jag är ett tydligt exempel på hur förstörelse föranleder förnyelse eftersom berättelsen inte slutar med att Jesus förintar det profana och räddar människorna från fariséernas förtryck, utan faktiskt återvänder för att bygga upp den nya världsordningen.

Eskatologi och Apokalyptik

Eskatologi och apokalyptik är inte endast vanligt förekommande teman inom arkaisk mytologi. Gestaltandet av den yttersta tiden, domedagen eller ett stundande paradiset är teman som Eliade hävdar dyker upp om och om igen inom de flesta religioner och religiösa uttryck. De gemensamma dragen för apokalyptik är enligt Eliade att den värld vi lever i är orättvis och ond, att de onda krafterna vuxit sig starka och redan hunnit påverka världen och människorna negativt. Detta åtföljs ofta av de eskatologiska uttrycken som lovar att det onda kommer att besegras och det goda segra så att världen återigen kan bli ett paradiset.³²

Inom Jesusberättelsen börjar nedräkningen i och med att Jesus ger sig ut på sitt uppdrag för att rädda världen. Hans ankomst är mytomspunnen och hans uppdrag är brådskande. Det finns en rådande stress inom händelseförloppet i Jesusberättelsen som kan förknippas med hotet om den yttersta tiden. Detta kan ses som uttryck för eskatologiska och apokalyptiska teman. Ett exempel på att någonting stort och omvälvande är på väg att ske framträder exempelvis i Markusevangeliet, Mark 13:25-28

---

³²Eliade, 1998:89

Tecken skall visa sig i solen och månen och stjärnorna, och på jorden skall hedningarna gripas av ångest och rådlöshet vid havets och vågornas dån. Människor skall förgås av skräck i väntan på vad som skall komma över världen, ty himlens makter skall skakas. Då skall man få se Människosonen komma på ett moln med makt och stor härlighet. När allt detta börjar, så räta på er och lyft era huvuden, ty er befrielse närmar sig...

Ovanstående citat myllrar av eskatologiska och apokalyptiska metaforer. Nämnandet av solen, månen, stjärnorna och havet indikerar att den stundande förändringen kommer att vara världsomspännande och skrämmande sådan. Men det är likaledes en tid då vi bör sträcka på oss och lyfta våra huvuden eftersom vår befrielse närmar sig. Detta visar på att den yttersta tiden även är en domens dag, de invigda medlemmarna kan förvänta sig ett gudsrike medan hedningarna känner ångest och panik. Jag avser att använda mig av temat Eskatologi och Apokalyptik undersöka det eventuella hotet i Jesusberättelsen. Det vill säga, vad det är som för handlingen framåt.

I och med att Jag som läsare i hela berättelsen anar hotet om världens undergång, samtidigt som Hjälden utlovar beskydd, vilket i sin tur innebär att den yttersta tiden mycket väl kan åtföljas av Paradiset. I Jesusberättelsen tycker jag mig även se att ursprung och helighet kan uppstå i en framtid vi ännu inte sett, vilket är vanligt tema inom arkaisk mytologi som indikerar att Paradiset inte endast existerar i det förflutna.³³

Initiation, Övergång och Prövning

Tidigare presenterade jag hur Eliade definierade innebörden av initiations och återfödelsemyter. Eliade såg dem som en spirituellt prövning för den arkaiska människan. Jag använder mig av temat initiation och återfödelse för att undersöka den prövning hjälten i berättelserna utsetts för. Jag kan utläsa hur Hjälden i Jesusberättelsen precis som den arkaiska människan prövas för att utvecklas och visa sig duglig för sitt kommande uppdrag. Ett för mig tydligt exempel på detta sker i öknen där Jesus frestas av Djävulen, Luk. 4:2-13

där han sattes på prov av djävulen. Under hela denna tid åt han ingenting, och när den var slut blev han hungrig. Då sade djävulen till honom: "Om du är Guds son, så befall stenen där att bli bröd." Jesus svarade: "Det står skrivet: Människan skall inte leva bara av bröd..."

Även i Matteus evangelium frestar Djävulen Jesus, efter flertalet prövningar tar Djävulen slutligen med honom upp på ett högt berg: Matt. 4:8-1:

Nu tog djävulen honom med sig upp på ett mycket högt berg

³³Eliade, 1998: 53

och visade honom alla riken i världen och deras härlighet och sade: "Allt detta skall jag ge dig om du faller ner och tillber mig." Då sade Jesus till honom: "Gå din väg, Satan. Det står ju skrivet: *Herren, din Gud, skall du tillbe, och endast honom skall du dyrka.*" Då lät djävulen honom vara, och änglar kom fram och betjänade honom.

Detta visade sig vara Djävulens sista prövning, som anser visar att Jesus besitter de rätta egenskaperna för en hjälte, han är nu redo att bege sig ut på sitt uppdrag. Senare genomgår Jesus ännu en svår och viktig prövning, i Getsemane förstår Jesus att han kommer att bli förrådd, han är rädd och beger sig tillsammans med sina lärjungar, Petrus, Jakob och Johannes iväg för att be. Nedan kan vi följa Jesus tankar och känslor, han är orolig för vad som komma skall, men inser trots sin ångest och ångslan att det är en prövning och att det kommande slutet inte går att undkomma, Mark. 14:34-36

'Bävan och ångest kom över honom, och han sade till dem: "Min själ är bedrövad ända till döds. Stanna här och vaka." Han gick lite längre bort, föll ner på marken och bad att få slippa denna stund..' om det var möjligt. Han sade: "Abba! Fader! För dig är allting möjligt. Ta denna bägare från mig. Men inte som jag vill, utan som du vill."

De sista raderna kan ses som en indikation på att Jesus förstår att uppdraget är större än han själv och att det inte ligger i hans händer att bestämma hur det kommer att sluta. Den här prövningen gör honom enbart starkare och mer redo inför det kommande slutet. Efter att ha bett och fått styrka av Gud kommer han tillbaka till sina lärjungar, han är redo och beger sig frivilligt i väg för att möta slutet, Mark. 14:38-41

'Vaka, och be att ni inte utsätts för prövning. Anden vill, men kroppen är svag." [...] För tredje gången kom han tillbaka, och då sade han: "Ja, ni sover och vilar er! Det räcker nu. Stunden är inne, Människosonen skall överlämnas i syndarnas händer. Stig upp, låt oss gå. Här kommer han som skall förråda mig.'

Även här kan jag utläsa hur Hjälten Jesus förstår vad som väntar honom, men att han har svårigheter att möta detta öde utan rädsla. Meningen: *Vaka, och be att ni inte utsätts för prövning* tolkar jag som att Jesus förstår att han prövas, det låter som att han talar till sina lärjungar utifrån erfarenhet. Orden: *Stunden är inne*, tycker jag indikerar att Jesus vet vad som kommer att ske, att han förstår att någonting kommer att hända innan det skett. Den sista och svåraste prövningen som Hjälten Jesus utsätts för är själva döden och korsfästelsen. Efter att Jesus fångslats och torterats förs han till Golgata där han korsfästs för att dö, Jesus har hanterat smärtan och förnedringen han utsatts för med värdighet men efter nio timmar på korset börjar hans mod att vackla, Matt. 27:46: "Vid nionde timmen ropade Jesus med hög röst: "*Eli, Eli, lema sabachtani?*" (vilket betyder: Min Gud, min Gud, varför har du övergivit

mig?).”

Efter att Jesus uttalat de sista orden som skulle kunna antyda att han faktiskt inte var helt redo i och med att han tvivlade på sin Guds stöd och hjälp dör han. Hans död åtföljs av diverse tecken som vittnar om att vår Hjalte visst var redo, Mark. 15:37-39: ”Med ett högt rop slutade Jesus att andas. Då brast förhänget i templet i två delar, uppifrån och ända ner. När officeren som stod vänd mot honom såg honom ge upp andan på det sättet sade han: "Den mannen måste ha varit Guds son."” Denna händelse skildras även om än lite annorlunda i Lukasevangeliet, här återges Hjältens sista ord, Luk. 14:44-46: ”Då blev det mörkt över hela jorden ända till nionde timmen, det var solen som förmörkades. Förhänget i templet brast mitt itu. Och Jesus ropade med hög röst: "Fader, *i dina händer lämnar jag min ande.*” Lukasevangeliet bekräftar min tro att Jesus faktiskt var redo att dö, vilket i sin tur medför att han är nära att fullborda sitt uppdrag. De sista orden: *Fader, i dina händer lämnar jag min ande.* understryker min poäng att Hjälten medvetet och utan rädsla går döden till mötes, att han klarat sin sista prövning och verkligen bevisat sig duglig.

Människans tillvaro och natur

Det speciella med Hjälten Jesus är hans förhållande till Gud, detta förhållande är vad som möjliggör hans uppdrag. Om Jesus är Guds son ger det honom en alldeles speciell ställning i världen, det intressanta är dock att trots sin eventuella ställning som Guds son förblir Jesus relativt ödmjuk och jordnära. Han lockas inte av rikedom eller makt, det enda han önskar är att tjäna sin fader och att rädda folket. Jag vill påstå att det är Jesus övertygelse att han är Guds son som möjliggör hans uppdrag. Då det ger honom viljan och styrkan att offra sig för någonting större.

Jag vill även hävda att hans erfarenhet av ett fattigt leverne ger honom de redskap han behöver för att samla och förstå sina anhängare. Jesus födelse är ett för mig tydligt exempel på den fattigdom hans tidiga år präglades av. Eftersom Maria och hennes make Josef inte hade det välbeställt föddes han faktiskt i ett stall och lades i en krubba, Luk. 2:6-7: ”Medan de befann sig där var tiden inne för henne att föda, och hon födde sin son, den förstfödde. Hon lindade honom och lade honom i en krubba, eftersom det inte fanns plats för dem inne i härbärgen.” Det paradoxala i att en pojke som föds i ett stall, lindas och läggs i en krubba av en fattig flicka, senare kommer växa upp till att bli en Hjalte och Guds möjliga son säger någonting om Jesus natur.

Kanske är det Jesus mamma Marias övertygelse att hennes son är speciell som bidrar till att han utvecklar sina spektakulära Hjalteegenskaper. Jesus mamma Maria var Jungfru och fick tidigt veta att hennes son skulle bli speciell, då ängeln Gabriel kom till henne

och sa att hon skulle föda en son som skulle kallas den högstes son. Maria undrade dock hur detta skulle ske eftersom hon aldrig haft en man: Luk. 1: 35: ”Men ängeln svarade henne: "Helig ande skall komma över dig, och den Högstes kraft skall vila över dig. Därför skall barnet kallas heligt och Guds son.”” En möjlig tanke är att Maria därför kom att fostra honom till att vilja bli en Hjärte.

Trots Jesus mammas tidiga övertygelse att hennes son är speciell är Jesusberättelsens Hjärte en man av folket. Han predikar ett starkt fattigdomsideal och står ofta på de svagas sida, samtidigt som han bär styrkan av Guds son. Jag kan utläsa bilden av en Hjärte som vet hur det är att växa upp i enkelhet och kanske är det just detta som gör att folket han försöker rädda får sådant förtroende för honom.

Johannesevangeliet behandlar Jesus förhållande till Gud i större utsträckning än de andra evangelierna. I en diskussion med Fariséerna försöker Jesus förklara sambandet mellan honom och Gud, Joh. 8:18-20: Jag vittnar om mig själv, och om mig vittnar också Fadern som har sänt mig.”Då frågade de: "Var finns din far?" Jesus svarade: "Ni känner varken mig eller min fader. Kände ni mig skulle ni också känna min fader.”” Jag tolkar detta citat som en antydning att Jesus identifierar sig otroligt mycket med Gud sedd som sin far, vilket jag tror ger honom styrkan att offra sig för någonting större.

Glömska

Eliade konstaterade att arkaiska kosmologiska myter ofta förmedlar lärdom om vilka beteenden och vilket slags skapande som är önskvärt. Eftersom den kosmologiska skapelsen ses som det mest fulländade som någonsin har eller kan skapas vittnar kosmologiska myter om hur den arkaiska människan bör sträva efter perfektion.³⁴ Om myten kan förmedla vad som är önskvärt och vad som räknas som gott, innebär det även att den visar oss vilka beteenden och element som är mindre önskvärda. Eliade nämner att ett sådant centralt tema eller värde inom arkaisk religion är just tron på att det finns en dold eller en äkta sanning som vi inte får glömma.

Att glömma är knutet till Jesusberättelsens centrala händelseförlopp eftersom Jesus uppdrag uppstår på grund av att Judarna glömt innebörden av den sanna sanningen och därav försummat sitt förhållande med Gud. Glömska används även som ett redskap till att förmedla vilka värden och egenskaper som är önskvärda. Hjältens uppdrag är att få folket att minnas igen och därmed rädda dem och den värld de lever i. Ett exempel på hur glömska används för att visa vilka egenskaper och handlingen som är av negativ karaktär uttrycks genom Jesus hårda ord till Fariséerna, Luk. 16:14-15:

---

³⁴Eliade, 1998: 32-33

Allt detta hörde fariséerna, som älskar pengar, och de gjorde narr av honom. Då sade han till dem: "Ni vill framstå som rättfärdiga inför människorna, men Gud känner era hjärtan. Det som människor sätter högt är skändligt i Guds ögon.

I detta citat framstår girighet som ett icke önskvärt beteende, då det kan leda till att Gud skändas, detta framgår ännu tydligare i följande utdrag, Luk. 11:45-60:

Ve också er, ni laglärdar. Ni lastar på människorna bördor som är svåra att bära och rör inte ett finger för att lätta på bördorna. Ve er, som reser gravvårdar över profeterna, som era fäder dödade. Så vittnar ni om vad era fäder gjort och visar att ni godtar det; de dödade profeterna och ni reser vårdar över dem. Därför har också Guds vishet sagt: Jag skall sända profeter och apostlar till dem, och några skall de döda och förfölja. Därför skall detta släkte få betala för alla profeters blod som har utgjutits från världens skapelse, alltifrån Abels blod ända till Sakarjas blod, som spilldes mellan altaret och tempelhuset. Ja, jag säger er: detta släkte skall få betala för det. Ve er, ni laglärdar, som har tagit nyckeln till kunskapen. Själva har ni inte gått in, och dem som ville gå in har ni hindrat.

Här förtydligar Jesus Fariséernas svek mot både Gud och folket de avser att leda. De synder de begått är flerotaliga, bland annat beskyller Jesus dem för att mörda profeter och sedan hylla detta, mot Guds vilja. Jesus anser även att de handlat fel i dubbel bemärkelse, då de inte enbart själva avstått från att gå in utan samtidigt hindrat andra från att göra det. Detta skulle förvisso kunna tolkas som att fariséerna medvetet valt att inte gå eller släppa in folket. Jag vill emellertid poängtera att även om de valt att inte hedra Gud, skulle det också kunna tolkas som att girigheten och ärelystnaden lett till att de glömt Gud och därför valt att inte gå in.

Detta är vad som föranleder konflikten mellan Jesus och berättelsens antagonister. Det är den rådande samhällssituationen i Jesusberättelsens som Hjältetasaga som utgör grunden för hans uppdrag. Eftersom Jesus ger sig ut att predika för att försöka få människorna att minnas Guds sanna budskap igen. Som bland annat innefattar de egenskaper och handlingar som Jesus värdesatte högst. Dessa var bland annat ödmjukhet, förtröstan, kärlek och generositet gentemot varandra och Gud. I Matteusevangeliets bergspredikan börjar Jesus sitt tal med att prisa dessa egenskaper, Matt, 5:2-10

’Saliga de som är fattiga i anden dem tillhör himmelriket. Saliga de som sörjer, de skall bli tröstade. Saliga de ödmjuka, de skall ärva landet. Saliga de som hungrar och törstar efter rättfärdigheten, de skall bli mättade. Saliga de barmhärtiga, de skall möta barmhärtighet. Saliga de renhjärtade, de skall se Gud Saliga de som håller fred, de skall kallas Guds söner. Saliga de som förföljs för rättfärdighetens skull, dem tillhör himmelriket.’

Det som Jesus prisar i sitt tal är egenskaper och värden som skiljer sig vitt från de verop han

uttalade över Fariséerna. De personer han prisar är bland annat de som glömts bort, det vill säga de fattiga, förföljda och hungriga. De personer som besitter dessa egenskaper önskar Jesus höja upp, precis som de gamla kosmologiska myterna är även Jesusberättelsen fylld av värderingar och information om hur man bör leva sitt liv.

Analys av Harry Potter –berättelsen

Förnyelse och Förintelse

Förintelse och förnyelse skildras upprepade gånger i de sju Harry Potter böckerna, men den mest framträdande skildringen rör det centrala händelseförloppet som är knutet till Voldemort och Harry Potter. För att rädda världen och de han älskar måste Harry Potter dö. Efter att han dött återvänder Harry för att en gång för alla förgöra Voldemort så att världen kan bli hel igen. Efter att Harry låtit Voldemort döda honom befinner han sig i limbo där han möter Dumbledore:

”Förklara”, sa Harry. ”Men du vet redan”, sa Dumbledore. Han tvinnade ihop sina tummar. ”Jag lät honom döda mig”, sa Harry. ”Eller hur?” ”Jag det gjorde du”, sa Dumbledore och nickade. ”Fortsätt!” ”Så den bit av hans själ som fanns inuti mig...” [...] ”Är den borta?” ”Javisst!” sa Dumbledore. ”Ja, han förstörde den. Din själ är hel och bara din egen, Harry.”³⁵

I ovanstående citat skildras kopplingen mellan förintelse och förnyelse tydligt. Kopplingen mellan Voldemorts och Harrys själ är bruten, det som finns kvar är det rena och det heliga, som i detta fall är Harrys själ. Det räcker dock inte att bryta kopplingen mellan Harry och Voldemort, utan för att möjliggöra förnyelsen eller helandet av världen måste Harry återvända till jordelivet:

”Tyck inte synd om de döda, Harry. Tyck synd om dem som lever, och framför allt om dem som lever utan kärlek. Genom att återvända kan du se till att färre själar blir stympade, färre familjer slits isär. Om du tycker att det är ett värdigt mål att sträva efter, då säger vi adjö för den här gången.”³⁶

Likt processen för helande vid en sjukdomsritual måste vi återvända till början för att förgöra det sjuka och sedan låta läkeprocessen ta vid. Efter att ha förintat det profana eller det sjuka återstår uppbyggandet av det nya.

I ovanstående citat uppmanar Dumbledore Harry att återvända för att avsluta

---

³⁵ Rowling, 2007:732-733
Rowling, 2007:732-733

³⁶Rowling, 2007: 747

sitt uppdrag. Detta stämmer väl överens med den bild av förgörelse och förnyelse som Eliade presenterar som central inom arkaisk religion, i detta fall är det dock betydelsen av förstörelse som understryks: *"for something genuinely new to begin, the vestiges and ruins of the old cycle must be completely destroyed.* In other words, to obtain an *absolute* beginning, the end of a World must be total."³⁷ Efter att ha återvänt lyckas Harry äntligen avsluta sitt uppdrag, nedanstående citat skildrar det nya mått av helighet han uppnått i och med sitt val att låta Voldemort döda honom:

Du kommer aldrig kunna döda några av dem, aldrig nånsin mer. Fattar du inte? Jag var beredd att dö för att hindra dig från att skada de här människorna...""Men du gjorde det inte!""... det var min avsikt, och det var det som avgjorde det. Jag har gjort samma sak som min mamma. De är skyddade från dig.³⁸

I detta citat förklarar Harry för Voldemort hur hans offer kom att skydda folket, han gör även en återkoppling till Harrys mammas offer. Återkopplingen till Harrys mammas offer är ett exempel på temat förintelse och förnyelse som är vanligt förekommande inom myter och folksagor. Detta kan i sin tur kopplas till en cirkulär tidsuppfattning som också är ett vanligt inslag i genren myter och folksagor, eftersom Harrys mammas död möjliggör Harrys överlevnad. Samma sak sker när Harry offerar sig för folkets skull, hans död bringar på så vis liv. För mig exemplifierar detta en cirkulär tidsuppfattning eftersom den nya tiden eller livet också åtföljs av död eller förintelse. Livet och döden följs åt och återskapas ständigt.

I den här berättelsen är det kärleken som ständigt återskapas. Berättelsen om Harry Potter börjar med Harrys mammas offer, och slutar med Harrys offer som är av samma karaktär, vilket är den fria viljan att offra sig själv för dem man älskar. Efter Harrys återvändande till jordelivet förintats Voldemort en gång för alla. En ny världsordning tar vid, där Voldemort och de värden han försökt att införliva inte längre har någon plats:

Nyheter om att de som utsatts för imperiusförbannelsen runt om i landet nu hade blivit sina gamla jag igen, att Dödsätarna var på flykt eller blev infångade, att de oskyldiga fångarna i Azkaban höll på att släppas i just detta ögonblick och att Kingsley Shacklebolt hade utnämnts till tillfällig trolldomsminister [...] Mc Gonagall hade låtit ställa tillbaka elevhemsborden, men ingen satt längre i någon elevhemsordning; alla satt blandade tillsammans, lärare och elever, spöken och föräldrar, kentaurer och husalfer om vartannant³⁹

Än en gång skildras hur icke önskvärda värden eller element har förintats och försvunnit så att

---

³⁷Eliade, 1998:51-52

³⁸Rowling, 2007:764

³⁹Rowling, 2007:770- 771

endast det goda kvarstår. Vilket kan liknas vid hur man inom arkaisk religion och världsåskådning förintade det profana för att göra plats åt det heliga.

Eskatologi och Apokalyptik

Hotet om världens och folkets undergång inträder först när Voldemort återfår sin mänskliga skepnad. Dumbledore försöker varna trolldomsministern Fudge om betydelsen av detta men Fudge vägrar att inse att Voldemort är tillbaka. Den hotbild Voldemort utgör är inte endast skrämmande för Fudge utan för trollkarlssamfundet i allmänhet. I ett samtal med mugglarnas premiärminister förklarar han anledningen till de naturkatastrofer och mord som skett i det ickemagiska samhället:

Det saken gäller är att vi är i krig, herr premiärminister, och vi måste vidta åtgärder.”[...]”De av hans anhängare som bröt sig ut från Azkaban i januari har nu anslutit sig till Den- som-inte-får- nämnas- vid- namn”,[...]”Sen de började visa sig öppet har de orsakat förödelse överallt. Brockdale-bron- det var han som gjorde det, herr premiärminister, han hotade med massmord på mugglare om jag inte gick ur vägen för honom och...”⁴⁰

Att Voldemorts frammarsch och härjande sprider sig utanför det magiska samhället är en indikation på hur stor den stundande katastrofen är. Det tydliga hotet om en världsomvälvande katastrof är dock inte de enda framtidsutsikterna läsaren får ta del av. Harry kontaktas ofta av den andra sidan, det vill säga av de döda. Han träffar sina föräldrar och några av Voldemorts offer som försäkrar honom om att han inte har något att oroa sig för. De uppmanar honom att kämpa vidare och att inte ge upp hoppet.

Efter att Harry låtit Voldemort döda honom befinner han sig i Limbo med Dumbledore, här får Harry se vad som händer med Voldemort när han dör om han inte inte visar ånger eller ber om förlåtelse:

Han ryggade tillbaka. Han hade fått syn på tingesten som åstadkom de där ljuden. Den hade formen av ett litet, naket barn, som låg hopkrupet på marken. Huden såg avflådd, öm och knottrig ut, och det låg och skälvde och kämpade efter andan under ett säte där det hade lämnats, oönskat och undanstoppat.⁴¹

Trots att Harrys uppdrag inte är avslutet får Harry se vad som väntar Voldemort, han får en indikation om att slutet är nära och att detta slut kommer vara bättre än den värld de för

---

40Rowling, 2005: 17

41Rowling, 2007: 731

tillfället lever i.

Harrys tid i Limbo vittnar även om hans framtid i eftervärlden, till skillnad från Voldemort ter den sig ljus, hans syn är perfekt utan glasögon och hans kläder är torra och rena. När han är redo att återvända ber Dumbledore honom att inte oroa sig för slutet: ”Men så mycket vet jag, Harry, att du har mindre att frukta om du kommer tillbaka hit än han har.”⁴² Det eskatologiska i Harry Potter berättelsen är tron på att de goda levande förenas med sina älskade efter döden, i värld utan skador eller synfel. Tron på domens dag speglas i Voldemorts öde, världens mäktigaste svartkonstnär har reducerats till ett kvidande, hudlöst och oönskat spädbarn.

Initiation, Övergång och Prövning

Dumbledore inser tidigt Harrys öde och potential vilket innebär att han under större delen av berättelsen prövar och undervisar Harry inför sin slutgiltiga uppgift, att förgöra Voldemort. Harry är inte helt omedveten om detta:

Han är en lustig man, Dumbledore. Jag tror att han mer eller mindre känner till allt som försiggår här, förstår ni. Han hade säkert en ganska stor aning om att vi tänkte försöka, och i stället för att hindra oss lärde han oss bara tillräckligt mycket för att det skulle vara till hjälp. Jag tror inte det var en händelse att han lät mig upptäcka hur spegeln fungerade. Det är nästan som att han tyckte att jag hade rätt att få möta Voldemort om jag kunde...⁴³

Harry kommer till den här insikten efter att han mött Voldemort för första gången. Efter sitt första år på Hogwarts har Harry redan förstått att Dumbledore prövar honom för att han ska utvecklas. Dumbledore är dock inte den enda som utsätter vår Hjalte för prövning, varje läsår är fyllt av nya svårigheter och hinder som Harry måste lära sig att överbrygga. Varje svårighet är en lärdom som leder honom till en ny nivå av mognad och kunskap. En av de svåraste prövningarna för Harry sker efter att han lärt känna sin gulfader Sirius.

Efter att ha vuxit som föräldralös och oönskad i sin mosters hem blir hans gulfar Sirius en oerhört viktig person för Harry. Under en kort period upplever Harry känslan av att ha en egen familj, när Sirius sedan blir mördad blir förlusten av honom nästan för stor för Harry: ”JAG BRYR MIG INTE!” skrek Harry åt dem. Han slet åt sig ett lunoskop och slängde in det i öppna spisen. ”JAG HAR FÅTT NOG, JAG HAR SETT NOG, JAG VILL SLIPPA, JAG VILL ATT DET SKA TA SLUT, JAG BRYR MIG INTE LÄNGRE...”⁴⁴ För

---

⁴²Rowling, 2007: 747

⁴³Rowling, 1999: 371

⁴⁴Rowling, 2004: 950

första gången uttrycker Harry uppgivenhet inför livet och sin speciella situation. Det är även första gången han visar ilska inför sin rektor och mentor Dumbledore.

Harrys ilska är emellertid övergående, precis som Dumbledore förstod, så är den endast ett tecken på hans mänsklighet och förmåga att känna kärlek: ”Harry att lida som du gör nu bevisar att du fortfarande är människa! Den här smärtan är en del av att vara mänsklig...”⁴⁵ Jag ser karaktären Dumbledore som Harry Potter berättelsens sanningssägare. Hans förklaringar och insikter visar Harry och läsarna att känna sorg och smärta vid förlust är en del av att vara människa. I fallet Harry Potter gör det honom starkare, jag ser hans erfarenhet av död och sorg som erfarenheter som endast stärker honom. Några månader senare träffar Harry Dumbledore igen, han har då bearbetat Sirius död:

”Men medan jag var hos Dursleys”, avbröt Harry och rösten blev starkare, ”insåg jag att jag inte kan isolera mig eller... klappa ihop. Sirius skulle inte ha velat det, eller hur? Och i vilket fall som helst är livet för kort [...] det kan vara jag nästa gång, men om det är det ” [...] ”ska jag se till att jag tar med mig så många Dödsätare jag kan, och Voldemort också om jag klarar av det.”⁴⁶

Jag tycker mig ana en förändring i Harry Potters inställning och karaktär i detta citat. Han framstår för mig som starkare och mer rustad för det ofrånkomliga mötet med Voldemort. Under berättelsens gång kan man som läsare följa Harrys utveckling från pojke till Hjärte. Det hinder Harry stöter på prövar hans mentala och fysiska styrka, hans integritet och lojalitet, förmåga till empati och ödmjukhet. Han lär ständigt känna nya sidor hos sig själv och sin fiende, vilket som sagt hjälper honom att besegra Voldemort i slutet av berättelsen.

Människans tillvaro och natur

Berättelser som beskriver vad som föranlett människans existens och vad som ligger till grund för utvecklandet av hennes natur är vanliga teman inom arkaisk mytologi, detta ämne skildras även i berättelsen om Harry Potter. För att överhuvudtaget kunna besegra Voldemort krävs det att Harry Potter lär sig mer om både Voltemorsts och sitt eget förflutna. Under de sju böckerna om Harry Potters kamp mot Voldemort uppdagas ständigt ny information rörande det förflutna som beskriver vad som föranlett vår Hjärtes och hans antagonists existens och speciella natur. Ett tydligt exempel som illustrerar vikten av det förflutna är Voltemorsts återkomst. Här uttrycker Voldemort betydelsen av deras föräldrar, genom att utföra en komplicerad ritual som innefattar en brygd av bland annat sin fars ben lyckas Voldemort

---

45Rowling, 2004: 950

46Rowling, 2005: 83

återfå sin fysiska kropp:

”Harry Potter, du står nu på kvarlevorna efter min avlidne far”, väste han mjukt. ”En mugglare och en dumbom... mycket lik din kära mor. Men de var båda till nytta, var och en på sitt sätt, eller hur? Din mor dog då hon ville försvara dig då du var ett litet barn...och jag dödade min far, och titta bara vad användbar han har blivit för mig som död.”⁴⁷

Jag anser att detta citat understryker vikten av det förflutna eftersom det visar att det förflutna kan vara mer betydelsefullt än vad man från början anade. Voldemort hatade och mördade sin egen far vilket i sin tur ledde till Voldemorts återvändande. Harrys mammas mord ledde till Harrys beskydd och slutligen till att han lyckades besegra Voldemort.

Anledningen till att Voldemorts förbannelse slog fel var Harrys mammas offer, det vill säga hennes kärlek och vilja att offra sitt liv för Harrys skull. Detta visar sig under berättelsens gång vara av oerhörd betydelse, det ledde bland annat till att Harry fick sitt karaktäristiska blixttärr i pannan, vilket fungerar som en länk till Voldemorts innersta känslor. Till en början förstår inte Harry varför han får ont i ärrret och frågar Dumbledore vad det betyder:

’Jag har en teori, men det är bara en teori...Jag tror att ditt ärr gör ont både när Lord Voldemort är i närheten och när hatet blossar upp särskilt starkt inom honom.’”Men varför?””Därför att du och han är förenade med varandra genom förbannelsen som slog fel”, sa Dumbledore. ”Ärrret du har är inte något vanligt ärr.”Ni tror alltså att...att drömmen skedde i verkligheten?””Det är möjligt, sa Dumbledore.”Jag skulle rentav kunna säga att det är troligt.”⁴⁸

Den här kopplingen mellan Harry och Voldemort visar sig senare i berättelsen vara av ödesdiger betydelse, både för Harry och för Voldemort, vilket än en gång understryker betydelsen av vad som föranlett vår existens och natur. Trots att Harry Potters mamma och Voldemorts pappa inte porträtteras som övernaturliga supermänniskor skulle man kunna se dem som mytiska förfäder då deras tidigare existens är grundläggande för, Voldemort eller Harrys natur.

Glömska

Den sanna sanningen finns i det rena och oskyldiga, det vill säga kärleken. Dumbledore känner till detta, han känner även till att Voldemort inte värdesätter kärlekens magi. De goda och dåliga värdena kommer ständigt till uttryck i berättelsen om Harry Potter. Harry kämpar

---

⁴⁷Rowling, 2001: 664

⁴⁸Rowling, 2001: 618

för att tro och hoppas på de goda värdenas styrka och kraft att bekämpa Voldemort. Medan Voldemort lutar blint på de dåliga eller den mörka sidans kraft och värden. Detta blir hans fall, hans glömska och ignorans för de goda värdenas magi:

Tänk tillbaka. Kom ihåg vad han gjorde i sin okunnighet, i sin girighet och sin grymhet.” [...] “Han tog mitt blod”, sa Harry. “ Just det!” sa Dumbledore. “Han tog ditt blod, och med det byggde han upp sin kropp igen! Ditt blod finns i hans ådror, Harry! Lilys skydd finns inuti er båda! Han band dig vid livet så länge han lever!”⁴⁹

Dumbledore förklarar hur Voldemorts plan än en gång slår fel. Voldemort försökte döda Harry när han var ett spädbarn men misslyckades. Sexton år senare misslyckas han än en gång av en liknande anledning. Detta skildrar konsekvenserna av glömska, Voldemort glömmer upprepade gånger den största av alla sanningar, kärlekens kraft och straffet för mordandet av oskyldiga. I detta citat kan jag även utläsa vissa dåliga värden eller egenskaper, det vill säga: girighet, grymhet och okunnighet.

Sanningen och kunskapen om den äldsta och viktigaste av alla sanningar finns i barnsagor och bland de varelser och individer som lätt glöms bort, vikten av detta skildras genom den vise karaktären Dumbledore som förstått detta, han förklarar för Harry hur den mäktigaste häxmästaren genom tiderna kunde besestras. På grund av sin okunskap och sin glömska lyckas Harry förintna honom:

Och hans okunskap förblev sorgligt ofullständig, Harry! Det som Voldemort inte sätter något värde på, det bryr han sig inte om att försöka förstå. Voldemort begriper ingenting av husalfer och barnsagor, av kärlek lojalitet och oskuld. Ingenting. Att de allesammans har en kraft som överstiger hans egen, en kraft utom räckhåll för all trollkonst, det är en sanning som han aldrig förstått.⁵⁰

Här förklarar Dumbledore anledning till Voldemorts misslyckande, jag kan i Dumbledores förklaring urskilja vilka värden eller element som räknas till de goda. Jag tolkar värden som kärlek, lojalitet och oskuld som goda, i och med att Voldemorts ignorans inför dem bidrog till hans fall. Jag tycker mig se hur kärlek, lojalitet och oskuld alltid skildras som kraftfulla element i Harry Potter berättelsen. Eftersom dessa värden alltid belönas när de uppträder som egenskaper eller handlingar. Medan karaktärer som ignorerar, skadar eller missbrukar något av dessa element alltid bestraffas.

---

⁴⁹Rowling, 2007: 733

⁵⁰Rowling, 2007: 734

Jämförelse

Jag kan utan större svårighet utläsa temat *Förnyelse och Förintelse* i både i Harry Potter och Jesusberättelsen. Jag kan även se vissa likheter i hur temat uttrycks i berättelsernas, då berättelsernas huvudpersoner båda är Hjältar som väljer att offra sig själva att dö för folkets säkerhets skull. Samtidigt som de dör förintar de även ondskan i världen vilket resulterar i deras återuppståndelse och återvändande till jordelivet.

De båda återvänder till jordelivet som människor, de är dock människor av speciell karaktär. Deras frivilliga offer har gett dem en viss grad av helighet, vilket hjälper dem att slutföra sina uppdrag. Viktigt att poängtera är att deras uppdrag inte slutar med deras offer, återvändande och uppbyggandet av den nya världen är målet med uppdraget. Detta mål möjliggörs genom Hjältarnas offer. Deras mod att frivilligt och medvetet ge sitt eget liv för att skydda någon annan är nämligen Hjältarnas sista prövning.

Övergång, Initiation och Prövning är ännu ett centralt tema för myter och berättelser av Hjältekaraktär. Båda våra Hjältar utsetts under berättelsens gång för diverse prövningar som för dem vidare och närmare målet att klara sitt uppdrag. Genom att klara prövningar uppnår den prövade ett högre 'mode' eller nivå av spirituellt utveckling eller fysisk styrka. Rent litterärt sett kan prövningarna även ses som ett dramaturgiskt knep som för berättelsens händelselopp framåt.

En annan gemensam nämnare för båda berättelserna är att de prövningar Hjältarna utsetts för hjälper dem i ett senare skede. Jesus brottas med Djävulen i öknen vilket utvecklar hans spirituella och fysiska styrka. Detta hjälper honom senare när han prövas hårdare än han någonsin prövats tidigare vid Pontius Pilatus beslut av tortyr och korsfästelse. Harry lär sig hantera dödsfall och förlust genom Sirius död. Genom sin Gudfars död lär sig Harry att bearbeta sorg och saknad vilket medför att han inte förlorar hoppet när hans mentor Dumbledore dör. Det hjälper honom även att själv möta döden utan rädsla.

Gemensamt för de båda hjältarna är dock att de båda är ovanligt kompetenta att klara sina prövningar. De har båda en fallenhet eller förmåga som hjälper dem att klara alla svårigheter de möter. Det är vad som skett tidigare som ligger till grund för deras *tillvaro och natur* som i sin tur ger Hjältarna en särskild duglighet att klara sina prövningar och sitt uppdrag. Deras föräldrar spelar en signifikant roll i Hjältarnas natur och ställning i världen. Båda har starka, goda och berömda föräldrar men växer upp under påvra förhållanden. Jesus har dock haft en kärleksfull uppväxt tillsammans med sin mor Maria. Medan Harry blev oerhört dåligt behandlad av sina släktingar. Likheten ligger emellertid i det paradoxala att en pojke som växer upp under anspråkslösa förhållanden och finner att han är unik, vilket ger dem styrkan att axla en Hjältes ansvar och uppgift. Jesus tillbringade sina första timmar lindad i en krubba i ett stall och Harry sov i skrubben under trappan hos sin ickemagiska moster men

de utvecklades båda till oerhört framgångsrika och erkända personer. Harry fann styrka och inspiration från sina föräldrar som båda dog en heroisk död och Jesus från Gud som han såg som sin far.

En viktig likhet mellan de två berättelserna är inslagen av *eskatologi och apokalyptik*, detta tema är starkt knutet till berättelsernas centrala händelseförlopp. Både Harry Potter och Jesus kämpar mot klockan och hotet om världens undergång samtidigt som de onda krafterna växer sig starkare. Vi får även känslan av att en domens dag är i antågande då goda handlingar och egenskaper blir belönade och de motsatta straffade. Denna moralistiska tendens är relativt vanlig i myter och Hjältesor. Detta skildras tydligt i de båda berättelserna genom temat *att glömma*, karaktärer som utför icke önskvärda handlingar eller glömmer viktiga sanningar elimineras eller straffas. Voldemort besegras på grund av hans oförmåga att komma ihåg den viktigaste av alla sanningar och Fariséerna förlorar förbundet med Gud eftersom de glömt vad som verkligen är viktigt. Båda berättelsernas antagonister har fallit offer för onda krafter, som girighet och ärelystnad. Fariséernas och Voldemorts ovilja och oförmåga att förena sig med den goda sidan leder dem till att utmana de goda krafterna. En strid som Hjältarna Harry Potter och Jesus slutligen vinner då det visar sig att de goda krafterna är starkare än de onda. Harry lyckas besegra Voldemort och Gud visar sig verkligen stå på Jesus sida. Detta uttrycks till exempel genom Jesus återuppståndelse.

Vad som skiljer de båda berättelserna åt är främst näst in till 2000 år och litterära stilmässiga skillnader. Trots att båda berättelserna består av flera böcker är detta emellertid en av de större skillnaderna. Eftersom Jesusberättelsen kan läsas i de fyra evangelierna, som troligtvis är skrivna av fyra olika författare. Medan Harry Potter berättelsen sträcker sig över sju böcker i serie av en och samma författare. Evangelierna läses inte som en serie böcker utan behandlar ungefär samma tid och händelser skildrade utifrån olika perspektiv.

En annan skillnad gäller Hjältarnas förhållande till sina antagonister. Harry har ett speciellt förhållande till sin antagonist, Lord Voldemort. Tack vare sin mors offer överlever Harry Voldemorts första mordförsök, han är även sammanlänkad med sin fiende tack vara sitt ärr. Denna koppling är ytterst viktig för Harrys framgång att klara sitt uppdrag. Jesus antagonister är Fariséerna, främst eftersom de motsätter sig hans uppdrag så till den milda grad att de till slut bestämmer sig för att röja honom ur vägen. Det finns ingen speciell länk mellan fariséerna och Jesus mer än att de, precis som Jesus upplever sig själva som Guds tjänare. Det finns vissa likheter mellan Fariséerna och Harry Potter berättelsens trolldomsministrar. Likheten ligger i att de både Fariseerna och trolldomsministrarna representerar en samhällelig instans som missbrukar sin makt. Genom sin ärelystnad försummar både trolldomsministeriets ministrar och judarnas överstepräster folket de har som uppgift att leda.

Avslutning och sammanfattning

Min avsikt att poängtera Jesus och Harry Potter berättelsernas likheter skvallrar om min förutfattade föreställning om berättelsernas gemensamma nämnare. Detta innebär inte att jag inte erkänner deras många skillnader. Den här uppsatsens syfte är dock att belysa just likheterna. Jag använde mig av Propps och Campbells definitioner för att kategorisera de båda berättelserna. Utifrån deras definitioner drog jag slutsatsen att de kunde benämnas som Hjältesagor eller folksagor. Jag fann ytterligare mytologiska likheter efter att jag analyserat de båda berättelserna utifrån Eliades teman.

Jag ser Eliades teman som byggstenar i berättelsernas centrala händelseförloppet. Trots att de olika temana tar sig varierande uttryck utgör de ändå en grund för berättelserna. Ett av Eliades teman är Förstörelse och Förnyelse detta tema utgör stommen för berättelsernas handlingen i och med att Förintelse och Förnyelse uttrycks i resultatet av Hjältarnas uppdrag. De båda Hjältarnas uppdrag går ut på att skapa en ny och bättre världsordning, denna gestaltning av förstörelse och förnyelse är alltså inte knutet till kalenderåret, utan skildrar födelsen av en ny världsordning.

Genom temat Eskatologi och Apokalyptik undersökte jag berättelsernas hotbild och fann att genom hotet om domens dag förs berättelsernas handling framåt. Jag kan utläsa en känsla av tidsbrist i båda berättelserna, en känsla av att det är bråttom eftersom slutet är nära. En annan gemensam aspekt i berättelsen är tron på att den nya världsordningen kommer att vara bättre än den förra.

För att lyckas med sina uppdrag att återskapa denna nya och bättre världsordningen prövas Hjältarna. Med hjälp av temat Initiation och Prövning fann jag att gemensamt för de båda berättelserna är just prövning som leder utveckling. Efter att ha prövats och visat sig dugliga uppnår Harry och Jesus ett nytt mode eller nivå, både fysiskt men framförallt spirituellt. Jesus och Harry Potter utsätts under berättelsernas gång för otaliga prövningar, vissa av dessa är absolut avgörande för berättelsernas centrala händelseförlopp, då de leder till att de lyckas slutföra sina uppdrag.

Myten beskrivs som förmedlare av levnadsvisdom och kunskap av önskvärt beteende. Med hjälp av Eliades tema glömska undersökte jag hur berättelserna förmedlar vilka värden eller handlanden som är önskvärda och icke önskvärda. Både berättelserna uttryckte detta på liknande sätt, det vill säga genom belöning och bestraffning, goda handlingar och egenskaper belönas medan dåliga bestraffas. Till exempel använder sig Hjältarna av sina goda egenskaper för att bekämpa ett system eller en person som glömt vad som är gott och hotar oskyldiga människors säkerhet. Berättelsens antagonist personifierar omoraliska och oetiska egenskaper, dessa egenskaper leder till att de straffas och förlorar

greppet om folket.

Jesus och Harry Potter berättelserna är inte enbart folksagor eller Hjältesor, berättelsernas centrala händelseförlopp bär även tematiska och symboliska likheter. Även om Harry Potter berättelsen är en modern Hjältesa och det skiljer närmare tvåtusen år mellan den och Jesusberättelsen, innehåller den precis som Jesusberättelsen just den mytologiska aspekten som förmedlare av levnadsvisdom. Jag kan inte empiriskt bekräfta att det just är dessa likheter som ligger till grund för deras omåttliga populärlitet. Jag kan dock konstatera att det faktiskt finns tematiska, symboliska och mytologiska likheter. Då båda berättelserna kretsar kring självupppoffrande Hjältar som avser att rädda folket. Genom att uthärda diverse prövningar utvecklas de och visar sin duglighet. Gemensamt för berättelserna är även att huvudpersonerna Jesus och Harry Potter lyckas med sina uppdrag och vinner folkets hjärtan som blir början på en ny bättre världsordning.

Jag hoppas min uppsats lett till ett ökat intresse för myter och Hjältesor. Jag tror att de olika temana jag presenterat och applicerat på de båda berättelserna visar att det finns likheter i berättelser oavsett tid, litterär stil och geografisk förankring. Personligen tror jag att den läsning och teoretiska tillämpningen jag förevisar i den här uppsatsen går att överföra på andra berättelser av hjältekaraktär. Min förhoppning är att detta i sin tur kommer leda till ökad nyfikenhet för populärkultur och skönlitteratur inom religionskunskapsundervisningen och religionsvetenskapen. Samtidigt som det kan öka det litterära intresset för religiösa berättelser och myter.

Litteraturlista

Bibeln (2000).

Campbell, Joseph & Moyers, Bill. *Myternas Makt* (2003). Uppsala: Almqvist & Wiksell
Tryckeri

Eliade, Mircea. *Myth and Reality* (1998). Long Grove, IL: Waveland Press, Inc

Rowling, J.K. *Harry Potter och de vises sten* (1999). Stockholm: Tiden

Rowling, J.K. *Harry Potter och den flammande bägaren* (2001). Stockholm: Tiden

Rowling, J.K. *Harry Potter och fenixordern* (2004). Stockholm: Tiden

Rowling, J.K. *Harry Potter och halvblodsprinsen* (2005). Stockholm: Tiden

Rowling, J.K. *Harry Potter och dödsrelikerna* (2007). Stockholm: Tiden

Pals, Daniel. *Seven theories on religion* (1996). New York: Oxford University Press

Propp, Vladimir. *Morphology of the folktale* (2005). Austin: University of Texas Press

